

Coaching van kinderen met kenmerken van PDD-NOS.

Sommige kinderen hebben moeite om te begrijpen wat er in de wereld om hen heen gebeurt. Ze snappen niet goed in welke situatie je iets wel of niet doet, zijn 'sociaal naïef' en ervaren sociale situaties als angstig. Ze handelen vanuit hun eigen lijnen en kunnen daar moeilijk van afwijken. Ze hebben moeite zich te verplaatsen in wat een ander denkt of voelt en kunnen dat dus ook niet laten meespelen in hun gedrag naar anderen. Soms kunnen ze ook niet verwoorden hoe ze zichzelf voelen, of is er aan hun verhaal geen touw vast te knopen. Routine is voor hen zeer belangrijk. Van onverwachte gebeurtenissen en drukte of kabaal worden ze onrustig.

Misschien herkent u iets van het bovenstaande in het gedrag van uw kind. Het kind laat dan kenmerken zien van een stoornis in het *sociale snapvermogen*, PDD-NOS. Het kost veel energie om te voldoen aan de drang naar routine, een gesprekje met het kind tot stand te brengen en soms begrijpt u misschien zelf niet wat uw kind bedoelt te zeggen. Het kind heeft veel begeleiding nodig, vooral in sociale situaties. Misschien wordt u er wel eens moe van dat u het kind altijd dingen moet uitleggen en voor moet bereiden op activiteiten. Voor spontane activiteiten is vaak geen enthousiasme op te wekken. In het volgende willen we u uitleg geven over deze stoornis en u tips geven die in de omgang met uw kind belangrijk zijn.

'PDD-NOS' is een engelse afkorting die verwijst naar een 'Pervasieve ontwikkelings- stoornis, niet nader omschreven'. Het gaat om een informatieverwerkings-stoornis die doordringt in alle gebieden van de ontwikkeling. De volgende drie kenmerken staan centraal:

- Een stoornis in de ontwikkeling van wederkerige sociale contacten
- Een stoornis in de verbale (talige) en/of non-verbale communicatie (gebaren)
- Stoornissen in het verbeeldend vermogen (fantasie), met als gevolg starre gedragspatronen en beperkte gebieden van interesses.

Er zijn verschillend vormen van PDD, met verschillende uitdrukkingsvormen van de drie kenmerken. Soms zijn het kinderen bij wie maar weinig prikkels (indrukken) van buiten naar binnen komen, waardoor er weinig in hen omgaat. Zij reageren dan ook haast niet op de omgeving. Er zijn ook kinderen die heel veel prikkels uit de buitenwereld opvangen terwijl ze die niet goed kunnen verwerken in het geheugen. In plaats van de prikkels keurig in het geheugen op te ruimen gaan ze allerlei associaties met die prikkels oproepen. Dan ontstaat er een flinke chaos. Ze kunnen meegesleept worden in hun eigen fantasie, dat hun flink angstig kan maken.

Bij kinderen met PDD staat de sociale stoornis centraal. In tweede instantie kunnen zij druk en rusteloos gedrag vertonen dat op het eerste gezicht lijkt op AD(H)D. Maar er is een groot verschil: Als bij ADHD de concentratie toeneemt, verbetert het sociale contact. Als bij PDD de concentratie verbetert, dan komt het sociale onvermogen nog sterker aan het licht.

Tips voor in de omgang met deze kinderen

1. Bied orde, regelmaat en structuur

Structuur helpt een kind met PDD de informatie die binnenkomt te ordenen en overzichtelijk te maken. Structuur kan geboden worden door de dag voorspelbaar te laten verlopen en daarvoor een dagindeling te maken. Een vaste routine, die steeds weer terug komt, elke dag vaste tijdstippen biedt rust aan het kind. Het kind herkent wat er gaat gebeuren, kan zich daarop voorbereiden. Maak de dagroutine eventueel visueel door tekeningetjes van een bed, school, de maaltijd, zwemles, gym, spelen, theedrinken te maken en met een magneetje op een bord te plakken. Betrek het kind hierbij door zelf in te kleuren en hem 's ochtends zelf de routine van die dag in te laten delen.

2. Maak nieuwe situaties voorspelbaar en maak afspraken

Het is belangrijk het kind van te voren voor te bereiden op situaties die staan te gebeuren. Bijvoorbeeld: "over een kwartier gaan we eten, tot dan kun je nog spelen". Maak ook afspraken met het kind over activiteiten die gedaan worden: hoe lang, waar, met wie, welk materiaal, wat te doen als het misgaat? Neem bij onverwachte dingen even de tijd om evt. afspraken bij te stellen. Bij activiteiten buiten de deur moeten de afspraken gemaakt worden voordat je weggaat.

3. Leer nieuwe dingen stap voor stap aan

Deel situaties op in kleine en overzichtelijke stapjes, die haalbaar zijn voor het kind. Maak het gewenste gedrag concreet en leg precies uit (stapje voor stapje) wat je van het kind verwacht. Het is belangrijk het kind niet te overvallen met een situatie die voor hem niet te overzien is en niet voldoende concreet is.

4. Schrijf gedrag voor en oefen sociale- en probleemoplossingvaardigheden

Omdat een kind met PDD niet automatisch aanvoelt wat in sociale situaties gepast is, moet je het kind aanleren wat in bepaalde situaties wel en niet goed is. Doe eventueel letterlijk voor hoe iets moet wanneer je samspeelt met andere kinderen, een boodschap gaat doen of iemand bezoekt. Oefen dit met het kind.

Ook bij het oplossen van problemen heeft het kind hulp nodig. Het volgende stappenplan is belangrijk: 1. Wat is mijn probleem, 2. Welke oplossingen kan ik bedenken, 3. Welke oplossing ga ik kiezen (voor- en nadelen afwegen), 4. Uitvoering van de gekozen meest handige oplossing, 5. Evaluatie: wat ging er goed/wat niet goed. (evt. terug naar stap 2).

5. Benoem emoties

Kinderen met PDD geven gebeurtenissen vaak op een neutrale manier weer, zonder gevoelens te benoemen. Wanneer er sprake is van bepaalde emoties, zoals vrolijk, spannend, eng, zenuwachtig, benoem dit dan voor het kind.

Zo leert het kind gevoelens te onderscheiden en kan het op den duur leren zelf deze gevoelens ook te benoemen.

6. Wees zo concreet mogelijk in de boodschappen naar je kind

Een kind met PDD neemt vaak iets te letterlijk. Gebruik dus geen dubbelzinnige woorden en bedien het kind niet vanuit de verte. Geef altijd korte, maar duidelijke boodschappen en ga na of het begrepen is door je kind.

7. Prijs gewenst gedrag en stop ongewenst gedrag bijtijds (bied alternatieven voor dit gedrag aan)

Begrens het gedrag van het kind en bied consequenties van ongewenst gedrag aan. Waarschuw het kind, hanteer time-out, negeer ongewenst gedrag of bied een bij de overtreding passende straf aan. Maak duidelijk welk gedrag gewenst is door dit concreet te beschrijven, dit voor te doen (modellen) en gewenst gedrag te prijzen.

8. Accepteer nooit agressie

Agressie kan een signaal zijn dat de omgeving voor het kind onbegrijpelijk en chaotisch is. Het moet echter niet een automatisme van het kind worden om dat op deze manier kenbaar te maken. Oefen wat het kind kan doen of zeggen en bied hem een veilige omgeving waarin hij zijn energie kwijt kan.

9. Kom niet teveel tegemoet aan starheid en rigiditeit van het kind

Kinderen met PDD hebben een onvermogen zich aan te passen aan nieuwe omstandigheden. Met een vaste dagindeling kom je hieraan tegemoet. Voorkom echter dat alles hetzelfde wordt ingedeeld. Bedenk bijvoorbeeld een andere indeling voor in het weekend. Ook moeten uitjes of andere bijzonderheden (onverwacht bezoek) niet ontweken worden. Neem er de tijd voor om ook dan per dagdeel afspraken te maken of bedenk samen een activiteit om te doen. Dit bespaart later veel onrust.

10. Houd rekening met specifieke angsten maar blijf bij de werkelijkheid

Een kind met PDD kan fantasie en werkelijkheid slecht uit elkaar houden. Daarom is het belangrijk kennis te hebben van de speciale angsten van het kind en daar rekening mee te houden. Fantaseren loopt vaak uit op chaos. Let erop dat het kind door structuur en veiligheid zoveel mogelijk bij de werkelijkheid blijft.

11. Train in zelfstandigheid

Vooraf bij kinderen met PDD gaat dit niet vanzelf. Kleine taakjes in huis kunnen ook gedaan worden door deze kinderen en stimuleer het zelf doen bij deze kinderen. Deze taken moeten ook worden opgenomen in de dagindeling.

12. Blijf geduldig in het coachen en oefen niet teveel druk uit op het kind

Bij elke nieuwe situatie zal het kind met PDD onzeker zijn. Het kind heeft steeds weer de uitleg nodig wat het in deze situatie stapje voor stapje kan doen. Het is ook de vraag of het ooit automatisch zal gaan. Maar in bekende situaties zal het kind steeds beter met zijn moeiten om kunnen gaan, door de structuur en veiligheid die hem geboden wordt. Een geduldige coach, die het kind kent, zal hem blijven helpen in die taken waar het kind zelf moeite mee heeft. Oefen bij die taken niet teveel druk uit (dit brengt juist meer chaos en onrust) en stem de eisen af op de mogelijkheden van het kind.